

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
DYDDIAD	12fed Rhagfyr 2024
TEITL	Cyllidebau Refeniw Ysgolion
RHESWM DROS GRAFFU	Sicrhau mewnbwn a dealltwriaeth y Pwyllgor Craffu o effaith toriadau, demograffi a grantiau ar gyllidebau refeniw ysgolion
AWDUR	Gwern ap Rhisiart, Pennaeth Addysg

1. Pam fod angen ei graffu?

1.1 Cyflwynir yr adroddiad yma mewn ymateb i gais gan aelodau'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi i dderbyn adroddiad am Gyllidebau Refeniw Ysgolion.

2. Beth yn union sydd angen ei graffu?

2.1 Bwriad yr adroddiad yma yw cyflwyno gwybodaeth am sefyllfa Cyllidebau Refeniw Ysgolion a'r effaith a gaiff unrhyw leihad yn y gyllideb refeniw ar Ysgolion Gwynedd.

3. Crynodeb a'r Materion Allweddol

3.1 Mae'r adroddiad hwn yn crynhoi'r sefyllfa anodd sy'n wynebu Ysgolion Gwynedd yn sgil yr hinsawdd ariannol presennol, ac effaith toriadau, newidiadau mewn demograffi, a newidiadau posib i grantiau ar gyllidebau refeniw ysgolion. Mae unrhyw leihad i gyllidebau refeniw ysgolion yn cael effaith ar bob agwedd o'r ysgol gan gynnwys lefelau staffio, safonau a phwysau gwaith cynyddol ar staff, adnoddau a phrofiadau addysgol, cynnal a chadw, rheoli risg, yn ogystal â gallu'r staff i redeg yr ysgolion.

4. Cefndir / Cyd-destun

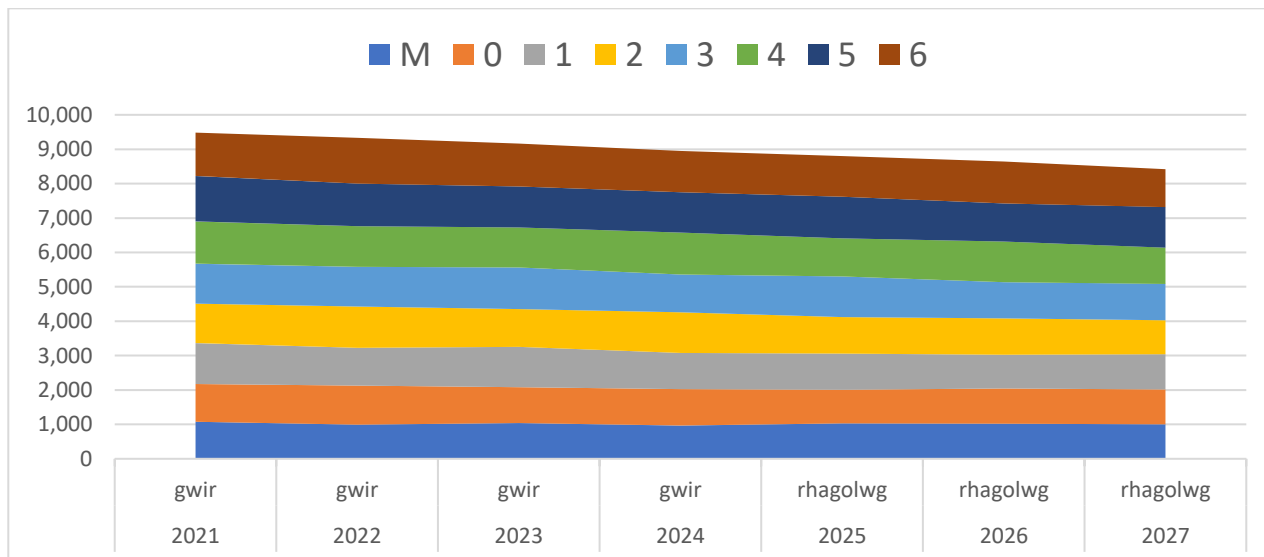
4.1 Effaith Lleihau Cyllidebau Ysgolion

4.1.1 Beth yw effaith toriadau ar gyllidebau ysgolion Gwynedd?

4.1.2 Gyda sefyllfa ariannol y Cyngor yn dwysau, bu'n rhaid i'r Cyngor weithredu toriad o 2%, sef £1.965 miliwn dros 2 flynedd, sef 2023/24 a 2024/25 ar gyllideb refeniw ysgolion. Manylir ymhellach ar effaith y toriad hwn ar ysgolion ym mhwynt 4.3 o'r adroddiad hwn.

4.1.3 Beth yw effaith newid demograffeg ar gyllidebau ysgolion Gwynedd?

4.1.4 Mae niferoedd dysgwyr yn ysgolion **cynradd** Gwynedd wedi gostwng yn barhaus dros y 5 mlynedd diwethaf, gyda rhagamcan o 1,060 yn llai o ddysgwyr cynradd yn ein hysgolion rhwng 2021 a 2027, fel y dengys y tabl isod:

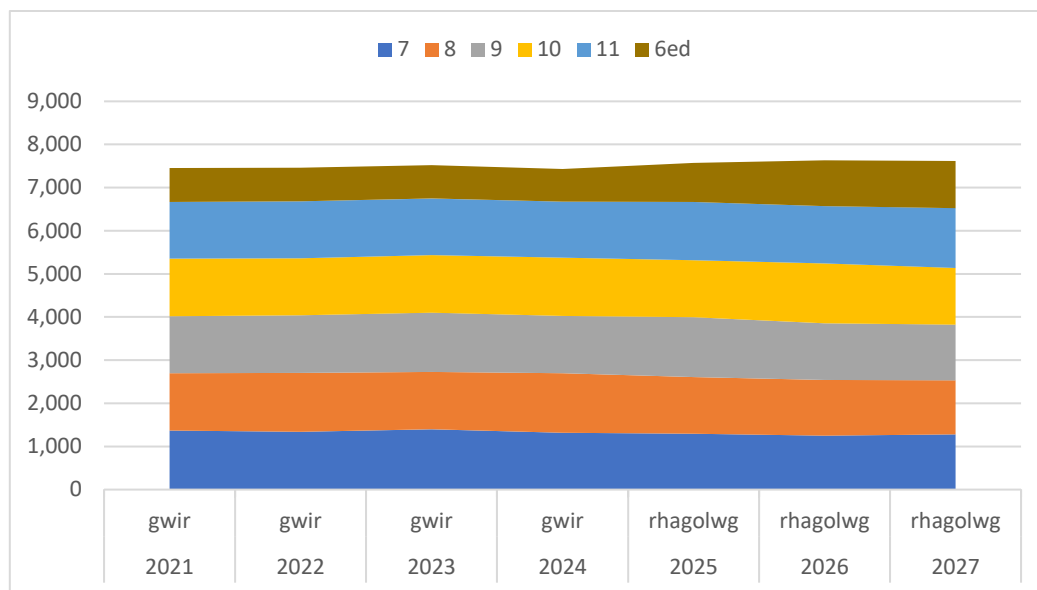

4.1.5 Rhwng Medi 2023 a Medi 2024 ceir 182 dysgwr yn llai yn y gyfundrefn gynradd gan arwain at leihad o £338,000 yng nghyfanswm y cyllid (ar sail niferoedd dysgwyr) fydd yn cael ei ddatganoli i ysgolion cynradd Gwynedd yn 2025/26.

4.1.6 Ymhellach, mae'r ysgolion cynradd eu hunain yn rhagweld lleihad pellach o 144 disgybl yn y gyfundrefn gynradd erbyn Medi 2025, a gostyngiad pellach o 134 disgybl erbyn Medi 2026. Bydd y gostyngiad pellach hyn o 460 dysgwr yn llai yn y gyfundrefn gynradd rhwng Medi 2024 a Medi 2026, yn arwain at leihad o oddeutu £1.2miliwn yn y gyllideb fydd yn cael ei ddatganoli i ysgolion cynradd Gwynedd dros y cyfnod.

4.1.7 Yn y sector uwchradd mae model ariannu gwahanol ar gyfer CA3 a CA4 er bod y ddau gyfnod allweddol yn cael eu cyllido gan Cyngor Gwynedd, gyda'r 6ed dosbarth mewn 6 ysgol uwchradd yn Arfon ac Ysgol Godre'r Berwyn yn cael eu cyllido gan gorff newydd MEDR. Rhwng Medi 2023 a Medi 2024, mae 75 dysgwr yn llai yn y gyfundrefn uwchradd, gan arwain at leihad o £248,000 yng nghyfanswm y cyllid (ar sail niferoedd dysgwyr) fydd yn cael ei ddatganoli i ysgolion uwchradd Gwynedd yn 2025/26.

4.1.8 Er hynny, mae'r ysgolion **uwchradd** yn rhagweld cynnydd o 166 yn eu niferoedd dros y ddwy flynedd wedyn (Medi 2026 a Medi 2027) fel y dengys y tabl isod:

Er hynny, rydym am roi cyfle pellach i'r ysgolion uwchradd adolygu eu rhagolygon o ystyried y lleihad yn niferoedd dysgwyr y sector gynradd fydd yn bwydo i'r uwchradd dros y blynyddoedd nesaf. O ganlyniad, dros y cyfnod nesaf, byddwn yn gweithio gyda'r ysgolion i wella sail y rhagolygon er sicrhau gwybodaeth mwy dibynadwy o ran cynllunio ymlaen.

4.1.9 Mae'r 6ed dosbarth mewn 6 ysgol uwchradd yn Arfon ac Ysgol Godre'r Berwyn yn cael eu cyllido gan gorff newydd MEDR. Mae 23 disgybl ôl-16 yn llai yn y 6ed dosbarth rhwng Medi 2023 a Medi 2024 gan arwain at leihad o £92,000 yn y gyllideb ar gyfer 2025/26. Eto, mae'r ysgolion uwchradd/dilynol yn rhagweld cynnydd mewn niferoedd dysgwyr ôl-16 dros y ddwy flynedd wedyn (Medi 2026 a Medi 2026), ond fel gyda niferoedd CA3 a CA4, byddwn yn ail-ymweld â hyn. Ar sail yr uchod, felly, mae'r ysgolion uwchradd yn wynebu cyfanswm o £340,000 yn llai yn y gyllideb yn 2025/26.

4.1.10 Yn y sector dilynol mae niferoedd dysgwyr yn gyfuniad o'r cynradd a'r uwchradd, gyda 32 disgybl gydol oes yn llai rhwng Medi 2023 a Medi 2024, gan arwain at leihad o £56,000 yn y cyllid sydd ar gael yn 2025/26. Byddwn yn ail-ymweld â rhagolygon oedran uwchradd yr ysgolion dilynol yn yr un modd fel y nodir uchod.

4.1.11 Mae cynnydd yn dwysedd anghenion y disgyblion yn yr ysgolion arbennig yn y ddwy flynedd diwethaf. Mae cynnydd yn niferoedd dysgwyr yn golygu nad yw'r ysgolion arbennig wedi gweld effaith newid demograffeg yn yr un modd â gweddill ysgolion y gyfundrefn. Yn gyffredinol mae'r ysgolion arbennig wedi eu gwarchod rhag unrhyw doriadau cyllidol gan y Cyngor. O ganlyniad, mae sefyllfa gyllidol yr ysgolion arbennig wedi bod yn fwy sefydlog dros gyfnod o gymharu gyda gweddill y gyfundrefn.

4.1.12 Wrth gynllunio ar gyfer 2025/26 ac ymlaen, rhaid ystyried bod ysgolion wedi defnyddio gwerth £3.784miliwn o falansau i osod eu cyllidebau ar gyfer eleni. O ganlyniad, bydd yn her sylweddol i ysgolion osod cyllideb ar gyfer 2025/26 os nad oes toriadau staff/adnoddau wedi digwydd yn 2024/25. Felly, heblaw bod ysgol yn rhagweld cynnydd mewn niferoedd dysgwyr i gynnal neu gynyddu'r dyraniad cyllidol sydd yn ddyledus iddi, mae'n anorfod y bydd ysgolion yn gorfod defnyddio unrhyw falansau sydd yn weddill ganddynt os am ohirio unrhyw doriadau o 2025/26 ymlaen. Cydnabyddir nad yw'r sefyllfa yma'n gynaliadwy yn y tymor canol/hir.

4.1.13 Mae newidiadau mewn grantiau yn cael effaith ar gyllidebau ysgolion hefyd. Nifer dysgwyr ydi'r prif yrrwr yn y fformiwla ac mae cynnydd neu leihad mewn niferoedd dysgwyr yn gallu cael effaith sylweddol ar swm y grantiau a ddynodir i ysgol unigol. Mae grantiau Llywodraeth Cymru hefyd yn cael eu gyrru gan niferoedd dysgwyr. Mae effaith niferoedd dysgwyr ar ddyraniadau a grantiau ysgolion ar gyfer 2025/26 yn dangos lleihad o £1.177miliwn yn cynnwys popeth rydym yn ymwybodol ohono ar hyn o bryd, a gellir ei dorri i lawr fesul sector fel a ganlyn:

- Cynradd - £848,000
- Uwchradd - £176,000
- Dilydol - £144,000
- Arbennig - £10,000

4.1.14 Nid yw setliad y Cyngor na grantiau ysgolion ar gyfer 2025/26 wedi'u cadarnhau hyd yma. Nid oes ychwaith warant y bydd pob grant yn parhau nac yn cynyddu/leihau ar gyfer 2025/26. Bydd Llywodraeth Cymru yn datgan eu cyllideb ar 10 Rhagfyr 2024 a bydd setliad cynghorau lleol yn dilyn.

4.1.15 Yn sgil y negeseuon cyson diweddar am sefyllfa gyllidol y Cyngor, mae'n anorfod y bydd ysgolion yn wynebu toriad yn 2025/26. Fodd bynnag, nid oes penderfyniad am lefel y toriad i ysgolion hyd yma.

4.2 Effaith ar Lefelau Staffio

4.2.1 Beth fydd goblygiadau toriadau ar lefel staffio ysgolion? Beth fydd effaith hyn ar y plant?

4.2.2 Mae pryder yn cael ei fynegi'n gyson gan Benaethiaid am effaith a goblygiadau toriadau cyllidol ar lefelau staffio o fewn eu hysgolion. Bu nifer o ysgolion Gwynedd drwy ryw fath o broses ddiswyddo ac ail-strwythuro staff y llynedd yn sgil diffyg yn eu cyllidebau.

4.2.3 Yn y sector gynradd, mae canran uchel o Benaethiaid yn adrodd nad ydynt yn gallu cynnig darpariaethau arbenigol e.e. ELSA, ymyraethau darllen a rhif ychwanegol i

gwrdd ag anghenion dysgwyr oherwydd nad oes ganddynt y staff i ymgymryd â'r gwaith.

4.2.4 Mae toriad ar lefelau staffio hefyd yn gallu cael effaith ar allu'r ysgolion i gynnal eu hysgolion yn ddiogel e.e. llai o staff allan ar y buarth, llai o staff yn golygu ei bod yn anoddach i ysgolion allu darparu profiadau / tripiâu oddi ar y safle i gyfoethogi'r dysgu.

4.2.5 Mae hyn yn bendant am gael effaith negyddol ar ansawdd yr addysgu ac ar ddysgwyr yn yr ysgolion, e.e. os yw plentyn yn cael anhawster gydag agwedd o'i ddatblygiad - darllen, emosiynol, efallai na fydd yr ysgol yn gallu sicrhau amser digonol neu berson cyswllt i gynnal rhaglen benodol i gwrdd â'r gofyn yna.

4.2.6 Mae'r tabl isod yn dangos effaith toriadau ar niferoedd athrawon:

cyfwerth nifer athrawon @ £60mil y pen

	blwyddyn gyfan	7/12ed	5/12ed
£500,000	8	5	3
£1,000,000	17	10	7
£1,500,000	25	15	10
£2,000,000	33	19	14
£2,500,000	42	24	17
£3,000,000	50	29	21
£3,500,000	58	34	24

4.2.7 Mae'r tabl isod yn dangos y nifer o ysgolion sydd wedi defnyddio balansau i osod cyllideb yn 2024-25:

Ysgolion	Nifer ysgol	Defnydd balansau	%
Cynradd	78	68	87%
Uwchradd	12	9	75%
Dilydol	2	2	100%
Arbennig	2	2	100%
Cyfanswm	94	81	86%

4.2.8 Mae'r tabl isod yn dangos y nifer o ysgolion oedd â diffyg ar ddiwedd y flwyddyn ariannol 2023-24.

Ysgolion	Nifer ysgolion	Nifer Ysgolion gyda Diffyg	%
Cynradd	78	3	4%
Uwchradd	12	3	25%
Dilydol	2		0%
Arbennig	2		0%
Cyfanswm	94	6	6%

4.2.9 Beth sy'n digwydd i ysgolion sy'n cael nifer fawr o fewnfudwyr ar unwaith?

4.2.10 Mae un achos wedi bod yn weddol ddiweddar ble fu rhaid creu dosbarth ychwanegol mewn ysgol oherwydd nifer fawr o fewnfudwyr. Darparwyd cyllid ychwanegol i'r ysgol am y cyfnod Medi-Mawrth (7/12ed), cyn bod cyllid y flwyddyn newydd yn cychwyn.

4.3 **Gormodedd**

4.3.1 Faint o ysgolion sydd wedi mynd trwy ormodedd oherwydd y toriadau?

4.3.2 Mae'r nifer o ysgolion sydd wedi gorfod cychwyn y broses ormodedd yn ffurfiol dros y 5 mlynedd diwethaf fel a ganlyn:

2024	2023	2022	2021	2020
18	10	4	6	4

4.3.3 Dim ond rhan o'r darlun ydi'r rhain, ac rydym yn trafod ym mis Ionawr efo pob ysgol lle bo'r sefyllfa ariannol am y flwyddyn i ddod yn edrych yn fregus. Mae'r niferoedd rheiny dros y 5 mlynedd diwethaf fel a ganlyn:

2024	2023	2022	2021	2020
39	28	11	11	10

4.3.4 Fel y gwelwch roedd y nifer rhwng 2020 a 2022 yn eithaf cyson ond bu cynnydd sylweddol yn 2023 ac eto eleni yn 2024. Mae grantiau yn sgil COVID-19 Llywodraeth Cymru wedi'i derbyn gydag ysgolion Gwynedd yn derbyn +£3.8miliwn yn 2020/21, +£6.3miliwn 2021/22, +£1.9miliwn yn 2022/23 a +£1.7miliwn yn 2023/24, cyfanswm o £13.7miliwn dros y cyfnod. Roedd hyn yn galluogi ysgolion i

gyflogi athrawon a chymorthyddion ychwanegol i gefnogi'r dysgu yn ystod ac yn dilyn y pandemig. Bellach fel mae'r grantiau hyn yn lleihau, mae ysgolion wedi defnyddio balansau dros y blynyddoedd i osod cyllidebau mae lleihad wedi, ac yn mynd i barhau i fod, yn lefel staffio yn ein hysgolion, boed hynny trwy ormodedd, staff yn gadael neu yn peidio adnewyddu/ymestyn cytundebau dros dro.

- 4.3.5** Ar y cyfan mae'r rheiny sy'n gallu osgoi cychwyn y broses ormodedd yn ffurfiol yn gwneud hynny drwy gyfuniad o addasu cyllidebau (e.e. cwtogi cyllideb Lwfans y Pen neu Llanw), dod â swyddi dros dro i ben a defnyddio unrhyw falansau sydd ganddynt ar gael.
- 4.3.6** Fel y gwelwch uchod mae o leiaf hanner yr ysgolion sy'n wynebu diffyg yn eu cyllideb yn gallu osgoi'r broses ormodedd o wneud hynny - mae hwnnw'n batrwm cyson yr ydym yn ei weld. Fodd bynnag nid ydym wedi bod yn casglu faint yn union o swyddi dros dro sydd yn cael eu colli yn flynyddol o wneud hyn.
- 4.3.7** O ran yr ysgolion rheiny sy'n cychwyn y broses ormodedd yn ffurfiol, dyma'r ffigyrau o ran yr amser dysgu/oriau cymorthyddion sydd wedi'u colli dros y 5 mlynedd diwethaf:

	2024	2023	2022	2021	2020
Swyddi Dysgu	24.2	4.1	1.2	3.9	4.4
Cymorthyddion a Staff Ategol	519 awr	210 awr	119 awr	74 awr	228 awr

- 4.3.8** Mae'r ffigyrau uchod yn dangos bod yna gysondeb y tro hwn o 2020 hyd 2023 ond bod naid anferthol wedyn yn 2024 o ran yr amser dysgu a'r oriau cymorthyddion sydd wedi eu colli o'r 18 ysgol fu'n rhaid gweithredu'r broses ormodedd eleni.
- 4.3.9** O gynnal y trafodaethau ddechrau lonawr gydag ysgolion unigol, mae'n deg nodi bod sawl ysgol bellach yn teimlo eu bod wedi cwtogi eu gwariant a'u lefel staffio i'r asgwrn erbyn hyn.
- 4.3.10 Beth yw'r broses o sicrhau bod arian cefnogaeth yn mynd gyda disgybl wrth symud ysgol os oes ganddynt anghenion dysgu ychwanegol?**
- 4.3.11** Yn 2024/25 mae cyllid ADY wedi ei 'rewi' ar sail oriau dysgwyr a oedd wedi eu dynodi ym Mawrth 2024, felly mewn achosion eithriadol yn unig byddai arian yn symud o ysgol i ysgol, neu bod cyllid ychwanegol yn cael ei ddarparu i'r ail ysgol.
- 4.3.12** Bydd newid i sail cyllido ADY yn 2025/26, a bydd y cyllid yn seiliedig ar sgôr CDU Tachwedd 2024 ac mewn achosion eithriadol yn unig bydd arian ychwanegol ar gael (ni fydd arian o ysgol i ysgol).

4.4 Cefnogaeth i Ysgolion

4.4.1 Beth yw'r gefnogaeth i ysgolion sy'n sicrhau nad ydi ansawdd addysg yn gostwng?

4.4.2 Yn bresennol mae ysgolion yn derbyn cefnogaeth allanol gan Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant (YCG) sy'n gyflogedig yn GwE - Gwasanaeth Gwella Ysgolion. Mae newid wedi bod i'r gwasanaeth ers Ebrill 2024 ac mae bellach yn wasanaeth sy'n cael ei gomisiynu gan yr Awdurdod. Bydd y gwasanaeth yn dod i ben ar 31 Mawrth 2025 o ganlyniad i ymgynghoriad haen ganol Llywodraeth Cymru.

4.4.3 Mae pob ysgol gynradd yn gallu derbyn hyd at ddau ymweliad gan YCG y tymor (tri yn yr Uwchradd) sy'n gallu cefnogi'r ysgol wrth iddynt werthuso ac arfarnu ansawdd yr addysgu drwy brosesau monitro a gwerthuso. Gall y gweithdrefnau hyn gynnwys craffu ar lyfrau, arsylwi gwersi, dadansoddi data neu gynnal teithiau dysgu, siarad efo dysgwyr, cefnogi arweinyddiaeth, ac arwain ar hyfforddiant.

4.4.4 I'r ysgolion rheiny sydd mewn unrhyw gategori Estyn - gwelliant sylweddol neu fesurau arbennig, mae'r Penaethiaid Cynorthwyol Cynradd ac Uwchradd yn cadeirio ac yn arwain ar y Byrddau Rheoli sy'n cael eu sefydlu i fynd i'r afael efo gweithrediad y Cynllun Gweithredu Ôl - Arolygiad Estyn. Mae'r Awdurdod hefyd yn sicrhau lefel uwch o gefnogaeth i'r ysgolion hynny drwy'r comisiwn efo GwE ac, os oes angen, drwy sicrhau cefnogaeth Swyddogion amrywiol Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad (ADYaCh). Mae'r gefnogaeth wedi'i deilwra i'r ysgol ar sail yr angen a'r argymhellion gan Estyn.

4.4.5 Mae rhai ysgolion wedi cychwyn cydweithio o fewn eu clwstwr i gefnogi ei gilydd i arfarnu ac adolygu prosesau gwerthuso ac ansawdd yr addysgu o fewn eu hysgolion. Mae'r ysgolion hyn yn derbyn cefnogaeth gan yr YCG wrth iddynt gynnal hyfforddiant torfol i'r clwstwr neu wrth iddynt hwyluso'r trefniadau i gydweithio.

4.4.6 Eleni mae'r Awdurdod wedi gosod disgwyliad ar Pennaeth pob ysgol i gwblhau a chyflwyno eu cynlluniau strategol erbyn diwedd tymor yr haf 2024 fel bod pob ysgol yn gallu cychwyn gweithredu o 1 Medi 2024 ar eu blaenoriaethau. Mae hyn wedi sicrhau bod pob YCG wedi gallu cefnogi arweinyddiaeth yr ysgolion yn ystod Tymor yr Haf i ymbaratoi yn drylwyr ar gyfer y flwyddyn academiaidd i ddod. Arweinyddiaeth gadarn a grymus yw'r prif yrrwr i sicrhau addysgu o ansawdd ar draws y gyfundrefn.

4.5 Effaith ar Ddosbarthiadau

4.5.1 Beth ydi effaith dosbarthiadau gyda niferoedd uchel ar ansawdd addysg y plant?

4.5.2 Mae sicrhau addysg o ansawdd uchel yn seiliedig ar nifer o ffactorau sydd ddim yn gysylltiedig gyda maint a niferoedd uchel mewn dosbarth. Yma yng Ngwynedd, mae gennym enghreifftiau o blant mewn dosbarthiadau gyda nifer uchel o ddysgwyr yn derbyn addysg ragorol a hefyd enghreifftiau o ddysgwyr mewn dosbarthiadau gyda niferoedd isel iawn o ddysgwyr yn derbyn addysg anfoddhaol. Mae'n llwyr ddibynnol ar ansawdd yr athro sy'n sefyll o'u blaen, ar yr ethos, yr ymrwymiad, y cynllunio a'r profiadau sy'n cael eu cyflwyno fel rhan o ddyluniad cwricwlaidd yr ysgol. Hefyd mae ffactorau eraill, megis ansawdd yr asesu ffurfiannol dyddiol a'r adborth y mae dysgwyr yn ei dderbyn i symud y dysgu yn ei flaen.

4.5.3 Yr hyn sy'n fwy o her mewn dosbarthiadau ble mae niferoedd y dysgwyr yn uchel ydi gallu'r oedolyn i roi sylw unigol o ansawdd i bob dysgwr yn ei dro. Hefyd, po fwyaf yw'r dosbarth, mwyaf yw'r her i allu gwahaniaethu tasgau ar gyfer y disgybl unigol. Mae heriau ychwanegol i'w hystyried yn y sector gynradd yng Ngwynedd gan fod cymaint o ysgolion llai yn bodoli. Mae enghreifftiau o ddosbarthiadau gyda 32 o ddysgwyr gyda 4 ystod oedran yn cael eu dysgu gan un athro. Mewn sefyllfa o'r fath, bydd ystod eang o alluoedd o fewn un dosbarth a disgwylir i'r athro wahaniaethu'r addysgu ar gyfer y galluoedd hynny i gyd. Mae gennym hefyd ddosbarthiadau o 30 o ddisgyblion yr un oedran. Ochr arall i'r geiniog yw bod yna ddosbarthiadau cymysg o 10 neu lai. Mae heriau i bob sefyllfa, ond rydym yn gweld ein hysgolion canolog o ran maint yn wynebu gwasgfa gyllidol ac yn teimlo effaith ar lawr dosbarth.

4.5.4 Beth yw effaith dosbarthiadau gyda niferoedd uchel ar athrawon a staff ategol?

4.5.5 O ran prif effaith dosbarthiadau gyda niferoedd uchel ar athrawon a staff ategol, mae'n debyg mai'r prif effaith yw eu rhwystredigaeth nad ydynt yn llwyddo i gyrraedd pob dysgwr bob dydd i roi sylw unigol iddynt. Yn aml mae ysgolion yn gweithio system rota er mwyn cyrraedd pob dysgwr o fewn wythnos.

4.5.6 Mae pwysau cynyddol ar aelodau staff i roi adborth i ddysgwyr ar y pryd yn ystod y foment ddysgu – mae hyn yn gallu profi'n heriol os oes niferoedd uchel yn y dosbarth.

4.5.7 Mae rhai agweddau, e.e., gwrandio ar blant yn darllen yn y Cynradd yn gallu bod yn her ac mae'r elfen o asesu parhaus yn gallu bod yn drwm iawn.

4.5.8 Mae cynllunio yn fwriadus i ymateb i anghenion unigol dysgwyr hefyd yn gallu bod yn heriol yn arbennig os oes gan y dysgwr anghenion dysgu penodol a dim cymhorthydd yno yn y dosbarth i gefnogi. Mae rhwystredigaeth a theimladau o annhegwch yn gallu codi ymysg staff ysgolion o gymharu sefyllfa o ddosbarth gyda niferoedd uchel o ddysgwyr gyda sefyllfa ysgol llai sydd o bosib efo niferoedd isel iawn o ddysgwyr o gymharu.

4.5.9 Sut mae'r adran yn sicrhau cysondeb mewn addysg mewn ysgolion gyda niferoedd uchel yn y dosbarthiadau?

4.5.10 Yr un yw trefniadau monitro'r Adran gydag ysgolion gyda niferoedd uchel neu isel mewn dosbarthiadau. Nid oes unrhyw wahaniaethu yn hyn o beth.

4.5.11 Fel sydd wedi ei nodi eisoes, mae addysgeg dda yn bodoli mewn ysgolion mawr, canolig a bach, a gall yn yr un modd fod yn ddiffygiol os yw ysgol yn fawr, canolig neu'n fach. Mae gan Arweinyddiaeth ran allweddol i'w chwarae wrth sicrhau ansawdd yr addysgu ar draws yr ysgol.

4.6 Hyfforddiant

4.6.1 Pa gymorth a hyfforddiant sydd ar gael i staff ysgol a llywodraethwyr i sicrhau eu hyder wrth ddelio â'r pwnc?

4.6.2 O ran y broses Gormodedd mae Penaethiaid a Chadeiryddion yr ysgolion sydd â chyllideb ddiffygiol bosib yn cael eu gwahodd i gyfarfod gyda swyddogion i drafod eu sefyllfa unigol fel ysgol. Y tu hwnt i hynny os yw Panel Cyllid yn gofyn yn benodol am gefnogaeth i ddeall goblygiadau cyllidol a'r angen i dorri mi all yr uwch-gyfrifwyr gyfarfod â phaneli unigol. Felly mae cefnogaeth benodol fesul ysgol yn cael ei chynnig.

4.6.3 Mae rhan fach o'r hyfforddiant Gormodedd i Lywodraethwyr yn cyffwrdd â deall elfennau o'r Gyllideb ond mae angen edrych ar ddatblygu hyfforddiant ehangach ar Gyllid Ysgolion i Lywodraethwyr.

5. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

5.1 Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ceisio gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd llesiant ar gyrff cyhoeddus ac wedi ei anelu at gyflawni 7 o nodau llesiant drwy ddilyn y 5 ffordd o weithio.

5.2 Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd lles ar y Cyngor i gynnal gwaith datblygu cynaliadwy drwy weithredu mewn cydweithrediad â'r 'egwyddor datblygu cynaliadwy'. Mae hyn yn golygu bod angen ystyried yr effaith ar bobl yn y dyfodol wrth wneud penderfyniadau.

5.3 O ran **cydweithio** a **chynnwys** eraill, rydym eisoes wedi cynnal sesiynau ymgysylltu yn ddiweddar gyda holl Benaethiaid Gwynedd ar 20/11/24, ac yna gyda Fforwm Cymdeithas Llywodraethwyr Gwynedd ar 28/11/24 er mwyn rhannu gwybodaeth a thrafod y rhagolygon o safbwynt cyllidebau refeniw ysgolion ar gyfer 2025/26. Mae'r

Fforwm Cyllideb Ysgolion hefyd wedi cael ei gynnal lle cyflwynwyd refereniw rhagamcanol ar gyfer 2025/26 yn seiliedig ar niferoedd dysgwyr Medi 2024.

5.4 O ran y tymor **hir** ac edrych i'r dyfodol, rydym eisoes yn ymwybodol o'r newidiadau mewn demograffeg sy'n wynebu'r Sir a'r effaith a gaiff hyn ar gyllidebau refereniw ysgolion. O ganlyniad, rydym yn y broses o lunio Strategaeth Addysg ar gyfer Gwynedd sy'n cydnabod yr heriau a'r cyfleoedd sy'n wynebu'r sir ac ysgolion dros y blynyddoedd nesaf, ac ar sail hynny bydd y strategaeth yn gosod cyfeiriad strategol clir ar gyfer y gyfundrefn addysg yng Ngwynedd dros y 10 mlynedd nesaf.

5.5 Er mwyn **atal** problemau rhag codi neu waethygu yn y dyfodol, byddwn yn parhau i weithio'n aml-asiantaethol a gwerthuso effaith unrhyw newid yn rheolaidd.

6. Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg a'r Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol

6.1 Nid oes angen Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb mewn ymateb i effaith newidiadau demograffeg ar gyllidebau a grantiau ysgolion. Fodd bynnag, bydd disgwyl llunio Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb ar unrhyw benderfyniadau cyllidol a wneir gan y Cyngor fel rhan o ganfod arbedion a thoriadau allai effeithio ar y cyllid sydd ar gael i ysgolion.

7. Camau Nesaf

7.1 Mae Llywodraeth Cymru yn datgan eu cyllideb ar 10 Rhagfyr 2024 a bydd setliad cynghorau lleol yn dilyn.

7.2 Pan fydd sefyllfa gyllidol a sefyllfa grantiau i ysgolion yn eglur ar gyfer 2025-26, bydd yr Adran Addysg ynghyd â swyddogion o'r Uned Gyllid (Addysg) yn cefnogi ysgolion i gynllunio eu cyllidebau'n briodol ar gyfer 2025-26, ynghyd a'u cefnogi i ddilyn a gweithredu'r broses ormodedd yn ôl yr angen.